

ТИПАЖ «СВЯЩЕНИК» ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХІХ СТ. (І.С. НЕЧУЙ-ЛЕВИЦЬКИЙ)

У статті розроблено модель опису лінгвокультурного типуажу «священик», зафіксованого в українському художньому дискурсі ХІХ століття (творчий доробок І.С. Нечуя-Левицького) з урахуванням його образних і ціннісних характеристик. У структурі типуажу (концепту) «священик» виокремлено 6 основних фреймів: «Внутрішні моральні характеристики», «Зовнішні характеристики» (слоти: «Вік», «Одяг»), «Місце існування», «Сфери діяльності», «Соціальний стан», «Мовні характеристики».

Ключові слова: *концепт, лінгвокультурний типаж «священик», фрейм, слот.*

Священик у всі часи був надзвичайно значущою постаттю в суспільстві. У християнстві священик – «особа, що відправляє релігійний культ (складення жертви, керівництво молитвою, благословення осіб і речей) у спільноті віруючих; священик є авторитетом в інтерпретуванні одкровення, моральної науки й релігійного права; посада священик відсутня у більшості протестантських церков» [7: 1213].

Завданням пастиря, як пише О.М. Розов, «є не тільки об'єднання людей для вищих духовних інтересів, а й через церковну і позацерковну проповідь сприяти з'ясуванню істинного сенсу життя. Головна турбота священика: релігійне просвітництво прихожан, повідомлення ним основ православ'я в доступній формі. <...> Крім того, він повинен мати «логічно освічений розум», володіти силою слова, вміти впливати на душі парафіян, мати співчутливі почуття до кожного з них, бо він суддя, який відчуває душі, і лікар, який зцілює душевні недуги схиблених» [3].

Ця «багатовекторність» обов'язків священика, його значна роль у життєдіяльності суспільства зумовили новий науковий інтерес до висвітлення впливу священнослужителів на історію Росії, на формування і збереження духовних основ країни. Зокрема, предметом опису стали такі сторони російського типуажу *священик*: образ священика в російській літературі (І.К. Смолич), взаємини пастирів і парафіяльної громади, роль парафіяльного священика в селянському сакральному світі (А.В. Мангильова), діяльність священиків Оренбурзької єпархії (А.І. Конюченко), життя сільського священика (Т.Г. Леонтєва), священик у духовному житті російського села (О.М. Розов), ставлення до священика (М.М. Громико, А.В. Буганов), священик і чаклун у російській урало-сибірській культурній традиції: про архетипічні моделі сприйняття (І.Н. Белобородова) та ін.

Найбільш значущим дослідженням постаті *священика* в культурологічному висвітленні є докторська дисертація О.М. Розова «Сільський священик у духовному житті російського селянства другої половини ХІХ – початку ХХ ст.» [3]. Тут, зокрема, акцентовано увагу на ролі духовного наставника прихожан, яка «стала особливою важливою після скасу-

вання кріпосного права. Саме сільський священник, як ніхто інший, був найбільш близьким до сільського населення, беручи участь, як порадник, помічник, утішник, хранитель моральних основ православ'я в найбільш важливих етапах життя своїх парафіян» [3].

Англо-саксонське бачення типуажу *священик* розкрите в кандидатській дисертації Л.М. Бровикової «Лінгвокультурний типуаж «англійський вікарій»: емблематичні характеристики» [1]. Дослідниця слушно зауважила: «Англійський вікарій є посадовою особою середнього ступеня в ієрархічній структурі англіканської церкви (Church of England), державної церкви Великобританії. Вікарій – це англіканський священник, який очолює парафію як одиницю церковно-адміністративного поділу. Система розподілу на парафії та посаду парафіяльного священника виникли в період Реформації (XVII ст.), коли володіння католицьких монастирів перейшли до лордів, які були змушені проводити релігійні церемонії репрезентативно (vicariously) через свого представника з числа зведених у сан англіканських священнослужителів. Священик, який проводив за них служби, називався vicar (лат. vicarius – заступник). <...>. Його участь у житті парафіян була безпосередньою, оскільки всі найважливіші віхи в житті англійця підкріплювалися відповідними церковними обрядами» [1: 7].

Українське сприйняття образу священника як мовно-культурного типуажу ще не було об'єктом наукового опису, що і зумовило актуальність і новизну цієї статті. Мета її – описати образно-перцептивні характеристики типуажу «священик».

Матеріалом дослідження стали різноманітні словники української мови, енциклопедії, історичні та літературознавчі праці, документи, художні тексти І.С. Нечуя-Левицького, які дають можливість відчутти атмосферу XIX ст. і побачити роль постаті священника, особливостей його поведінки, взаємовідносин з прихожанами тощо.

Художній дискурс є природним середовищем існування концепту. На думку О.В. Маликової, «засоби його вербалізації є особистісною інтерпретацією загального соціокультурного знання про відображуваний концептом феномен. Аналіз концепту як ментальної одиниці передбачає побудову фреймових структур, що репрезентують його як ментальну структуру. Вивчення особливостей функціонування концептів у специфічних типах дискурсу вносить уточнення в розуміння феноменології концепту» [2: 55]. Саме в дискурсі реалізуються основні складові лінгвокультурного концепту: поняттєвий, образний, оцінний та особистісний компоненти [2: 56].

Слушно зауважують О.В. Тишко, Л.М. Коцюк: «у процесі вербалізації когнітивної структури її об'єм і зміст фокусується у фреймі, як змістовому каркасі майбутнього висловлювання. Суть багатовимірної об'ємної одиниці усвідомленні здійснюється в слотах (вузлах) фрейму як когнітивній проміжній структурі, що є тим “містком”, що дозволяє пов'язати когнітивний і мовний рівень, поєднуючи вузли фрейму з компонентами структури (пропозиції) вербальної структури. Фрейм, який можемо уявити як сукупність вузлів змісту вербальної структури, що породжується, з'єднується слотами з когнітивною структурою з одного боку, та з компонентами значення вербальної форми, з іншого» [6: 398].

За частотністю вживання у структурі типуажу «священик» виокремлено 6 основних фреймів: 1. «Внутрішні моральні характеристики». 2. «Зовнішні характеристики» (слоти: «Вік», «Одяг»). 3. «Місце існування». 4. «Сфери діяльності». 5. «Соціальний стан». 6. «Мовні характеристики».

За творами І.С. Нечуя-Левицького, основне ядро типажу «священик» складають фрейми «Внутрішні моральні характеристики» і «Зовнішні характеристики» (слоти: «Вік», «Одяг»), які ми розглянемо детально.

1. Фрейм «Внутрішні моральні характеристики». І.С. Нечуй-Левицький виділяє два типи священиків з позитивними і негативними рисами характеру. Це протиставлення зумовлює подальші протиставлення в зображенні священиків: їхньої зовнішності, поведінки, моральних принципів.

Перший тип священика – сильний духом, розумний, освічений, обізнаний у питаннях релігії і моралі, багато працює, з повагою ставиться до селян, з парафіянами поводить впевнено, дає слухні поради та настанови: *Ісакій [отець] був міцніший духом. Горе для його не було таке тяжке, як для Сремії. Він легше витримав ваготу несподіваного горя* (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський пройдисвіт); *Один священик, Петро Луцк Трезвінський, чоловік розумний і просвічений, увесь свій вік прожив якимсь аскетом...* (І.С. Нечуй-Левицький, Українські гумористи та шукарі).

Священик за творами І.С. Нечуя-Левицького виступає духовним наставником, авторитетною людиною, до якої можна звернутися за допомогою чи порадою: – *Яке ж ваше святе ймення?* – *спитав отець Палладій, вже ласкавіше дивлячись на грека* (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський пройдисвіт); – *Ви ревні до божого храму: щодня ходите до нашої церкви. Я вас запримітив, – обізвася отець Палладій. – А з яких ви будете?* – *Я купець: держу магазин з тютюном на Хрещатику. а на Подолі маю діла торговельні: скуповую та перепродую пшеницю, – сказав Копронідос. Отець Палладій несподівано схотівся з місця* (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський пройдисвіт); *Отець Палладій поблагословив його великим хрестом і подав йому по-панібратські руку. Копронідос, одначе, поцілував ченця в руку* (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський пройдисвіт); – *То прошу до мене в келію після служби божої! Там ми за чайком і побалакаємо, – сказав отець Палладій* (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський пройдисвіт).

Священик у І.С. Нечуя-Левицького милосердний, але суворий у ставленні до мирян: [Меропія] (бере чарку й одходить на перед сцени, Тихо). *Ой лишечко моє! Ой гріх мій! Як же тут на Подолі грішно живуть! Що ж то скаже отець Модестій, як, борони боже, – довідається про це гріхове гульбище* (І.С. Нечуй-Левицький, На Кожум'яках); [Меропія] (тихо). *Що ж то скаже отець Модестій! Та він же накладе на мене покуту на місяць, як тільки признаюсь! Хіба не признаюсь: сама закаюсь пити* (І.С. Нечуй-Левицький, На Кожум'яках).

Другий тип священика – служитель, опанований ідеєю збагачення:

- **надміру, до жадібності ошадливий:** – *Мають, але менше, ніж отець Палладій. А скупі, скупі обидва, що й сказати не можна! Гроші мають, а ходять у старому дранті та драних, латаних чоботях* (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський пройдисвіт).

- **записує всі витрати:** *Отець Палладій сидів коло низького аналя. Кругом його стовпились сільські бабки, прочанки. Отець Палладій записував у книгу «жертви» бабок: бабки та й молодіці наймали акафісти, молебні та панахиди. Копронідос держав у руці здоровий пучок півоній, нарцисів та тюльпанів, а під пахвою щось завернуте в червону хустину* (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський пройдисвіт).

- **має велике господарство, збагачувався коштом селян:** *Отець Павел вів велике хазяйство, брав з селян-багатириів чималу плату за церковні треби й забогатів. До-*

чки його грали на дорогому фортеп'яні (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський пройдисвіт);

• **нечистий на руку:** *Копронідос ще раз поклонився Палладієві до пояса. Через два тижні прийшов до Копронідоса **отець Єремія, раденький та веселенький**. Десь узаявся осміх на його **розквашений губах. Карі очки аж бігали, аж блищали**. – Час строку виїшов, Христороре Хрисанфовичу! **Проценти! Червінчики!** – сказав **отець Єремія** солоденьким тенорком і неначе смакував ті червінчики (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський пройдисвіт).*

Значене протиставлення визначає різні конфігурації інших ознак двох типів священиків, наприклад, фрейм «Зовнішні характеристики», хоча слід зазначити, що не всі з перерахованих фреймів мають розрізнявальну силу в протиставленні священиків з позитивними і негативними рисами характеру.

2. Фрейм «Зовнішні характеристики».

Зовнішність *священника* виступала характерною розрізнявальною рисою. Об'єктом опису зовнішніх характеристик типажу «священик» є зріст, постава, борода, волосся. Що стосується характеристики зросту, статури, то вона не має абсолютної визначеності – у Нечуя-Левицького є високі та низькі священики. За текстами І.С. Нечуя-Левицького, є два типи священиків за ознакою зовнішності: перший тип – високий і худий: *Перегода прийшов **отець Ісакій, сухий, тонкий та високий на зріст, з довгою сивою бородою. Короткі посічені коси настобвурчилися на його голові, неначе колючки на їжакові**. <...> Не встиг **отець Ісакій сісти, як двері знов ринули і в келію увійшов **отець Єремія, сухий, як опеньок, низькоокий, ще й видроокий, з скалкою на одному оці** ...** (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський пройдисвіт); *На порозі, ніби з землі виріс, з'явився **отець Тарасій, високий, поставний, рум'яний, з широкими, повними, червоними устами, в новій рясі**, що прилипла до стану, неначе модна сукня в якійсь гладкої болярині (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський пройдисвіт).**

Другий тип – низький і огрядний: ***Отець Зенон, низенький і товстий, як печериця, з товстими навислими бровами, все моргав за кожним словом та вичитував над Нимидорою екзордію. Нимидора важливо слухала; вона сама пойняла віри в тому, що в її справді сидить нечистий дух** (І.С. Нечуй-Левицький, Микола Джеря).*

Стабільними залишаються такі ознаки зовнішності, як показна, густа борода: ***Отець Палладій довго думав та міркував, гладячи **розкішну бороду**** (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський пройдисвіт); – *Спасіння буде вам од бога за ваші жертви на наш монастир, – почав **отець Палладій** розмову, колотячи чай ложечкою й пригладжуючи долонею широчу **сивуату бороду** (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський пройдисвіт); **Отець Палладій раптом перестав гладити свою **густу бороду** й легенько вдарив долонею по столі** (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський пройдисвіт) і довге волосся: **Тоненькі, позліплювані, неначе котами позасмоктунані кіски отця Єремії трохи заколивались, мов пейси** (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський пройдисвіт).**

Слот «Вік».

Вік також є елементом зовнішності. Для типажу «священик ознака» ця є центральною. У І.С. Нечуя-Левицького представлені як молоді, так і старі священики: *Сповнивши, що було треба, він вертався з важкою думою в голові з кладовища з **молодим священиком, котрий вже збудував новий дім і на новому місці** (І.С. Нечуй-Левицький, Хмари); *Дашкович, повечеряючи в **молодого священика, ліг спати і довго не міг заснути од****

тяжких нових дум (І.С. Нечуй-Левицький, Хмари); – *То їж, Петре, хоч кашу з молоком; слабому бог простить, і я тобі прощаю, – промовив молодий священик* (І.С. Нечуй-Левицький, Микола Джеря); *Старий священик, вважаючи на вчених жєнихів, винїс з вїтваря прездорову книжку проповідї і пошанував їх словом якогось святого отця церкви третього віку, де дуже часто промовлялось, що супруг повинен любити свою супругицю і супругиця повинна боїтись супруга* (І.С. Нечуй-Левицький, Хмари); *Старий свий священик вийшов на танок і сперичу не вїзнав свого сина* (І.С. Нечуй-Левицький, Хмари); *Ввійшов старий священик* (І.С. Нечуй-Левицький, Хмари).

Слот «Одяг».

За нашими спостереженнями, одяг не має розрізнювальної сили для експлікації у зображенні І.С. Нечуя-Левицького позитивних чи негативних рис – всі священики однаково вбрання. Вони переважно зображені одягненими у *ризи*, що є верхнім вбранням священика: *Благочинний надів ризи й почав читати молитви* (І.С. Нечуй-Левицький, Старосвітські батюшки); *Залисніли ризи на священиках, що правили молебїнь. А з одного й з другого боку на пригорках скрізь лїсніли золотї корогви, червонїли полковї знамена* (І.С. Нечуй-Левицький, Князь Єремїя Вишневецький); у *ряси*, що є верхнім довгим одягом у талїю з широкими рукавами та шовковї яснокольоровї кафтани: *Отець Павел їздив фаетоном, держав баскї конї, вбїрався в дорогї ряси та шовковї яснокольоровї кафтани* (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський проїдисвіт); *Тарасїй [отець] аж вїтер познав по хатї своєю широкою рясою* (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський проїдисвіт).

До характеристики зовнішності іноді додається і такий елемент одягу, як високий циліндричної форми головний убїр із покривалом – *клубук* [4 (4: 187)]: *Клубук стримїв на його [отець Тарасїй] головї, неначе великий кївер на солдатовї за часів Миколи І. Три кінцї чорної намітки клубука метялись на спинї, як метляються на вїтрі стрїчки в дївчат* (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський проїдисвіт); *гостроверха шапка з чорного або фіолетового оксамиту – скуфїя* [4 (9: 338)]: *Він [отець Тарасїй] задер голову, так що послушниця чорна скуфїйка з їхала аж на тїм'я. Він зняв швиденько скуфїйку й з дива аж витріщив здоровї очї* (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський проїдисвіт).

На ближній периферїї типуажу «священик» перебувають фрейми «Мїсце існування» і «Сфери діяльності».

3. Фрейм «Мїсце існування».

У художніх текстах І.С. Нечуя-Левицького представлені як сільські, так і мїські священики: *Батько його був священиком у селї Хильках Канївського повіту* (І.С. Нечуй-Левицький, Українські гумористи та штукарї); – *Отець Палладїй таки з духовних. Він був на селї священиком, овдовїв; кажуть, що вже видав двї дочкї замїж, і оце годїв з п'ять живе в монастирї, – одповїв келїйник* (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський проїдисвіт); *Маршрутом для об їзду вікарїя був призначений для його обїд у показаний час у домї священика одного села.* (І.С. Нечуй-Левицький, Українські гумористи та штукарї); *Несподївано, сказати б в одну годину, веселому реготунувї Василевї Єлїсєву спало на думку прийняти священний сан: він висвятївся на священика й зайняв парафію в Канївицині недалечке од Стеблева* (І.С. Нечуй-Левицький, Українські гумористи та штукарї); *Він був дяконом в мїстечку Корсунї Канївського повіту, а потїм на старостї лїт священиком в Карашині, передмїстї Корсуня* (І.С. Нечуй-Левицький, Українські

гумористи та штукарі); – *Може, вам погано жити у Києві, то переходьте до нас священиком на панотчеве місце, – сказав Топилка згодом* (І.С. Нечуй-Левицький, Хмари).

4. Фрейм «Сфери діяльності».

Лінгвокультурний типаж «священик» є фіксованим за посадовою ознакою. Основний елемент у системі його соціальних зв'язків становлять взаємовідносини з парафіянами. Проповідницька діяльність мала на меті роз'яснити сільським і міським прихожанам істинний сенс православно-християнської віри, щоб керуватися нею на практиці. «Пастирське слово, – писав один із священнослужителів, – також необхідно для пастви, не тільки простонародної, а й для, так званої інтелігентної; бо нерідко ні та, ні інша не мають основних і елементарних понять про віру і життя християнське» [3].

У газеті «Православная Буковина» читаємо: «Священник впускає страх Божий своїм прихожанам, и прихожане, приходя в дом него, примѣчают, что каждый шаг его обитателей свидѣтельствует о том, какъ они живутъ вѣ страхѣ Божіемъ, вѣ непрестанномъ сознаніи своей зависимости отъ творца небеснаго, и караются. Священникъ учитъ народъ молиться, помнитъ долгъ Божій, безпѣчно посѣщать богослуженіе...» [5: 2].

Зазначені напрямки діяльності знайшли повне відбиття в художньому образі священика в творчості І.С. Нечуя-Левицького. Зокрема, священик проводить щоденні, недільні, святкові церковні служби, включаючи читання проповіді: *Отець Костецький, одправивши пізню службу божеу в Корсуні, не встиг на храмову службу в селі, але потрапив прямо на обід до священика* (І.С. Нечуй-Левицький, Українські гумористи та штукарі). Важливою сферою його служби є відправлення обрядів одруження і поховання: *В Кишинові й досі є давній звичай: як священик обводить молодих в вінцях кругом аналая, то перед веде поперед священика мати молоді з убраною в квіткі свічкою в руках* (І.С. Нечуй-Левицький, Над Чорним морем); *Щодо вінчання та весілля, тепер була її воля. Вона закомандувала, щоб молоді вінчались в соборі, щоб їх вінчали три священики, щоб співав архіерейський хор та щоб була ілюмінація коло собору* (І.С. Нечуй-Левицький, Над Чорним морем); *З кладовища Микола пішов до священика й найняв панахиду за Нимидору. Любка пішла додому, увійшла в хату, зглянулась з чоловіком і перекинулась кількома словами* (І.С. Нечуй-Левицький, Микола Джеря). У творчості І.С. Нечуя-Левицького бачимо священика і під час проведення таїнств хрещення і причастя: *Тільки з церкви вийшов священик і благав князя, щоб дав дозвіл висповідати та запричастити людей, засуджених на смерть. Князь прогнав священика* (І.С. Нечуй-Левицький, Князь Єремія Вишневецький); *служили молебні: Священики служили молебні й вговорювали козаків битись з ворогами до загину. Усе військо, усі полки поздіймали шапки і хрестились священика* (І.С. Нечуй-Левицький, Князь Єремія Вишневецький).

Як бачимо, фрейм «Сфери діяльності» дає нам уявлення про священика, який наділений позитивними рисами характеру: проводить богослужіння, спілкується з прихожанами, що стосується негативних характеристик, то І.С. Нечуй-Левицький не акцентує на них увагу.

На дальній периферії типажу «священик» представлені фрейми «Соціальний стан» і «Мовні характеристики».

5. Фрейм «Соціальний стан».

Священик у творчому доробку І.С. Нечуя-Левицького – переважно людина, яка має достаток: – *А отець Ісакій та Єремія, певно, так само мають гроші, як і Палладій?* –

спитав Копронідос (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський пройдисвіт); **Отець Павел** вже видав дві дочки заміж, вже **наскладав кілька тисяч карбованців**, як несподівано вмерла його жінка (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський пройдисвіт); **Він** [отець Палладій] **любив блиск, розкіш і жадав багатой, естетичної церковно-аристократичної обстави** (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський пройдисвіт).

6. Фрейм «Мовні характеристики».

Священик відрізняється високим рівнем мовної культури, володіє значним обсягом релігійного матеріалу, знає напам'ять літургійні тексти, багато читає. Мова священика відрізняється старомодністю, урочистістю, містить архаїчні звороти, конструкції тощо.

Серед негативних ознак виділяється – російськомовність. Священик виголошував проповіді російською мовою, про що свідчать приклади з тексту: **Отець Павел любив говорити проповіді, що рідко трапляється між сільськими батюшками. Говорив він їх, здається, більше для себе, ніж для селян, бо говорив великоруською мовою та ще й по-вченому. Чесна громада слухала ті проповіді й нудилась, аж позіхала голосно на всю церкву. Чоловіки без сорому позіхали, а баби такі просто куняли та клювали в спину одну одну носами. Чи постерігав батюшка це, чи ні, але він часто при людях нарікав на селян, що на селі завелися злодії, завелася розпушта. Він забув, що його парафія не чула од його десятки год живої моральної проповіді на зрозумілій для селян народній мові. Але ж за ті проповіді йому почепили на шию золотий хрест. Народ гомонів на отця Павла...** (І.С. Нечуй-Левицький, Афонський пройдисвіт).

Отже, в творчому доробку І.С. Нечуя-Левицького типаж «священик» не є цілісним, він розпадається на два типи за фреймом «Зовнішні характеристики»: перший – високий, худий; другий – низький, огрядний. За фреймом «Внутрішні моральні характеристики» також представлені два типи священиків: перший – сильний духом, розумний, освічений, обізнаний у питаннях релігії і моралі, багато працює, з повагою ставиться до селян, з парафіянами поводить ся впевнено, дає слушні поради та настанови; другий –служитель, опанований ідеєю збагачення, ошадливий, записує всі витрати, нечистий на руку. На ближній периферії типажу «священик» залишилися фрейми «Місце існування», «Сфери діяльності». На дальній периферії представлені фрейми «Соціальний стан», «Мовні характеристики», вони можуть бути не релевантними при зображенні типажу, письменник може в своїх творах не казати про якісь риси, предмети, явища, тобто не згадувати певні ознаки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бровикова Л.Н. Лингвокультурный типаж «английский викарий»: эмблематические характеристики: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук: 10.02.19 «Теория языка» / Л.Н. Бровикова. – Волгоград, 2013. – 21 с.

2. Малікова О.В. Семантичне наповнення акціонального фрейму лінгвокультурного релігійного концепту DIVINE LOVE / О.В. Малікова. – [Розов А.Н. Сельский священник в духовной жизни русского крестьянства второй половины XIX – начала XX вв.: дис. на соискание учен. степени док. культурол. наук: 24.00.01. – «Теория и история культур» / А.Н. Розов. – Санкт-Петербург, 2003. – 338 с.

3. Словник української мови: В 11 т. / Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні. – К. : Наук. думка, 1970 – 1980.

4. Содѣйствие жены священника дѣлу пастырського служения ся мужа // Православная Буковина. Газета для православнаго буковинскаго народа. – Черновцы. – 1894. – 15 (27) ноября / листопада. – №22. – С.1-3.

5. Тишко О.В. Лінгвістичний аналіз поняття фрейму / О.В. Тишко, Л.М. Коцюк // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». – Острог, 2009. – Вип.11. – С. 391-399.

6. Універсальний словник-енциклопедія. – Київ: «Ірина», 1999. – 1551 с.

Стаття надійшла до редакції 02.10.14

Т.Н. Сукаленко, канд. філол. наук, доцент

Национальный университет государственной налоговой службы Украины, Ирпень

ТИПАЖ «СВЯЩЕННИК» СКВОЗЬ ПРИЗМУ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ XIX в. (И.С. НЕЧУЙ-ЛЕВИЦКИЙ)

В статье разработана модель описания лингвокультурного типажа «священник», зафиксированного в украинском художественном дискурсе XIX века (творчество И.С. Нечуя-Левицкого) с учетом его образных и ценностных характеристик. В структуре типажа (концепта) «священник» выделены 6 основных фреймов: «Внутренние моральные качества», «Внешние характеристики» (слоты: «Возраст», «Одежда»), «Среда обитания», «Сферы деятельности», «Социальное положение», «Языковые характеристики».

Ключевые слова: концепт, лингвокультурный типаж «священник», фрейм, слот.

T.N. Sukalenko, PhD, assistant professor

National University of State Tax Administration of Ukraine, Irpen

THE LINGUISTIC-CULTURAL TYPE «CLERGYMAN» IN THE LIGHT OF UKRAINIAN LITERATURE OF THE XIXth CENTURY (I. S. NECHUY-LEVYTSKY)

The article suggests the model of description of the linguistic-cultural type «clergyman» introduced in the Ukrainian artistic discourse of the XIXth century (the works by I. S. Nechuy-Levytsky) with due regard for its image-bearing and value characteristics. In the structure of the type (concept) «clergyman» the author of the article singles out 6 basic frames: «Inner moral characteristics», «Outward characteristics» (slots: «Age», «Dress»), «Domicile», «Field of Activity», «Social status», «Speech characteristics».

Key words: concept, the linguistic-cultural type «clergyman», frame, slot.